

Хӑнты ясӑң

Основана
1 ноября 1957 года

06.11.2025
№21 (3681)

Арсыр мирӑт лӑхсӑңа вӑлты хӑтл пида!

Пӱпи як ӑшкола нявремӑт арсыр мирӑт лӑхсӑңа вӑлты хӑтл пӑта луӑӑлтуп ванлӑйсӑт. П. Молданов верум хур

Арсыр мирӑт
лӑхсӑңа вӑлты
хӑтл

» 4

Лаль верӑт
оӑӑӑн
хӑншӑт

» 6

Хӑнты йис
путрӑт пида
рӑпитл

» 7

Дума хотн мирхот вәс

Ай тәхет потты тылăш 22-мит хәтәлн округев Дума хот депутат ёх мирхот версәт, хута сыр-сыр айкеләт правительства кәшайт рәпитты верәт олаңан хәләнәтсәт па уша павәтсәт.

Мирхот верум кәшайт

Округ кәша ләңкәр не Н.Ю. Огородникова

Сырыя ийха әктәшум хәннәхуятәт елпийн округев Дума кәша Борис Хохряков айкел тәс. Лүв ясәңдал эвәлт уша йис, юхи хәшум олн па йилпа юхәтты 2026-2028-мит оләтн правительства кәшайт елды рәпитты нәмәсләт, муйкем арат вух бюджет тәхета есәл-ләт, муй арат налог ар-сыр тәхет па әл хуятәт эвәлт елды әкәтты питләт, хутыса социальной верәт ләшәтты па СВО хуца вәлүм хәннәхуятәта па лыв хоттед ёхдала иса арсыр нәтупсәт верты. Тәм мирхота округ Дума хот депутат ёх тумпийн правительства па Счётной палата кәшайт ийха әктәшсәт.

Мет олаңан ийха юх-тум хәннәхуятәт елпийн «О социально-экономическом развитии Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2026 год и на плановый период 2027-2028 годов» лүңтупсы округев кәша ләңкәр не Наталья Огородникова ләшәтәс. Лүв

путәртәс, щит ям вулаң поступсы, мәта ут Россия хон пеләк законәт щирн версы. Социально-экономической верәт елды тәты поступсы Югра мұв правительства кәшайтн 2025-мит ол ай тәхет потты тылăш 14-мит хә-тәлн вельщи вұсы. Щәта хәншман вәл, муй щирн округ мұвевн экономической па социальной верәт ямсыева па тәса ләшәтты. Н.Огородникова ясәт щирн, мұң Россия хон пеләк вет мұв кұтәтн яма па ташәңа вәлты мұва лүңтәслүв. Арсыр экономика верәт щирн, Югра мұвев ветмит тәхия тәм юхи хәшум 2024-мит олн ищи яма юхтәс.

Мұң хуцева иса тәм-хәтл вәнты 40-кем процента арат нефть нух холумды па 4-кем мул-тас процента араткем газ мұв илпи эвәлт иса нухды щит талды.

Округевн вәлты па рә-питты тәхет иса Ас хәлты тылăш вұш эвәлт па вәйт дор тылăш сухәнты вәнты тәм 2025-мит олн

Россия хон пеләк мұвев арсыр экономика верәт тўңщираңа тўңматсәт. Промышленной арсыр верәт производства щир-рәтн мұң 7-кем процента арата юхәтсүв, нуви тўт вұщитты щирн 6,8 процента питсүв. Тәм 2025-мит олн мұң йилпа 202 миллион арат мұв илпи вуй нух талты питлүв. Округев луватн тәм йисн 0,23 процента арат хәннәхә рәпата ән тәйләт. Тынесты-ләтәсты тәхет унтасн тәм юхи хәшум 2025-мит олн округев вух лүңәтты тә-хев 680 миллиард шойт вух холумтәс. Щәлта 2026-2028-мит оләтн Югра мұв луватн 3,5 миллион арат квадратной метра арат йилуп вәлты хотәт елды омәсты питлдыйт. Тәмхәтл вевтама ювум хотәт эвәлт йилпа омсум хотәта Югра мұв луваттыйн 19-кем шурәс хәннәхә немасыя каслуптәты питлдыйт. Щи-ты тәм юхи хәшум оләтн округев кәшайт рәпитсәт па сыр-сыр верәт тәса ләшәтсәт.

Кимит лүңтупсы тәм

мирхотн округ кәша ләңкәр не, вух лүңәтты тәхи кәша Вера Дюдина верәс. Лүв лупәс, мет ар налог вух, 41,7 процента арат, арсыр рәпитты тә-хет тәм пұш сухуптәсәт. Щәлта государства иму-щества тәхет 28,9 про-цент арат налог округа мәсәт.

Щи верәт тумпийн мұң округев луваттыйн вәлты хәйт па неңәт ищиты 24,3 процент арат налог округев вух лүңәтты тә-хия сопасләсәт.

Йилпа юхәтты Ас хәлты тылăш 2026-мит ол вұш эвәлт и рәпитты хәннәхә ёша тылăш мәр вұты вухдал 27 шурәс мултас шойт арата юхәтләт. Рұщ щирн ки елды лупты, щит минимальный размер оплаты труда.

Округев луватн арсыр социальной па рәпата мәты тәхетн хәннәхәйт, ар нявремәң хоттед хуя-тәт, нұшая муй вевтам верәта питум хәйт-неңәт ищи нәтты питлдыйт. СВО хуца вәлүм хәйт, лыв щемьяйдал ищиты щи елды арсыр нәтупсәтн вердыйт.

Щәлта хәнәтәт, вухалят па юрнәт юкан вұлыдал тәйтты пәта елды па округ кәшайтн арсыр унтасн ләшәтлдыйт.

Юхи хәшум кұтн вух лүңәтты тәхи кәша не В. Дюдина лупәс, округев кәшайт нәмәсләт 2026-2028-мит оләтн 65-кем государственной па му-ниципальной хотәт йил-па омәсты.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Округ мир вэлупсы олаңан поступсы

Васы маны тылаш 28-мит хатлан округ шуши мир Ассамблея 38-мит мирхот вэс. Щата депутатат вет вер нух вантсат.

Вұлы давалты ёх нётупсэт олаңан путар манас

Округ вой-хұл, летутат ёнмалты па арсыр велпәсләты верәт тәты департамент кәща хә Виктор Гамузов лупас, мәтты ки, федеральной поступсы ширн округ поступсы йилпатты мосл. Ин «Казымской» па «Саранпаульской» вўлең тәхеңән вўлы таш лўңатты щира кашаң вўлы немасыя микрошипн омәслы. Хот пўңалн вўлэт тайты ёх ләңхаләт ки, ищи щиты верты рәхл.

Мўв илпи питы вуй па газ вўты вер па мўвәт-автәт, йиңкәт давалты вер тәты департамент кәща хә Сергей Филатов лупас, мўв илпи питы вуй вўты тәхет рәпатайт олаңан поступсы йилпатлы. Ин Нуви сәңхум па Сўмәт-вош районңан мўв илпи питы вуй муй газ кәншты лапәт ол питлы, вантә, сырышәк щи вер вет ол тәсы.

Щи тумпи лўв айкел тәс, муй ширн тәнял вўлы таш давалты, хўл па вой велпәсләты, воньшумут, нохәр әкәтты тәхет ёха нәтсәт.

» Немасыя реестр хуца 96 тәхи шуши мир йис верәт тәләт, щит эвәлт 59 тәхийн рәпатнекәт хўл велпәсләләт, 22 тәхи ёх воньшумут, нохәр, лыптәт әкәтләт, 12 тәхийн вой велпәслуман рәпитләт па хәлүм тәхи ёх вўлы таш давалләт. Щи 96 тәхийн 1 116 хуят рәпитл, щи кўтн 795 шуши мир. Щи тәхет кәщайт арсыр

грант нётупсы вух унтасн рәпитләт, щи тумпи ай налог сухуптәләт. Ин грант нётупсы кәсупсыя 37,5 миллион шойт вух мәды, щит арсыр нух питум тәхет кўтн ортлйит, – лупас лўв.

Ассамблея депутатат йилуп 2026-мит олн щи тәхет вәлты кәртәта йәңхләт па лыв рәпатайдал тәса нух вантләт.

Щи тумпи округ культура верәт тәты департамент кәща ләңкәр не Ульяна Кашеева манум ол лыв рәпатайдал олаңан ай тәс. Шуши мир Ассамблея кәща хә Еремей Айпин иньшәсәс, муй пәта юхи хәшум оләтн округ йис вәлупсы олаңан кинайт хәншты ән питсы, Саранпауль кәртән «Салы лёңх» (хәнты ширн «Вұлы пәнт») фольклорной театр па Ёмвошн «Хәтл» немпи хәнты-вухаль мирңан театр пәта йилуп хотңан омәсты мосл.

Округ дума 49-мит мирхот

Васы маны тылаш 30-мит хатлан округ дума 49-мит мирхот вэс. Депутатат 30 вер нух вантсәт.

И вер – щит округ хәннехә вәлупсы давалман тайты не Наталья Стребкова йилпа елды вет ола рәпитты щира пирысы. Юхи хәшум оләтн лўвела 24 шурәс хәннехә нўшайдал, олаңан хәншәт, лўв нәтәс, щит эвәлт 7 шурәс – щит даясты икета па лыв хоттеләт ёхдала.

Округ мир вәлупсы ләщәтты вер тәты депар-

Ассамблея мирхотн. Л. Гурьева вўюм хур

К. Кантеров вўт кәртән. И. Самсонова вўюм хур

тамент кәща хә Антон Терёхин ай тәс:

» Тәм олн арсыр социальной верәта, нётупсәта 86 миллиард шойт вух манас, щит эвәлт 32 миллиард шойт – щит даясты икета па лыв хоттеләт ёхдала, 2 миллиард шойт – щит шәкашты няврәмәта хотәт ләтты вера. Интәм округевн ар няврәм тайты 45 шурәс хоттеләт ёх вәлләт. Россия хуца Югра мўвев няврәм сема питты верн хәтмит тәхийн вәл. Юхи хәшум оләтн хәннехә пәта йм вәлупсы ләщәтты щира округев ветмит тәхийн хәншман вәл. 2027-митол вәнты округевн нуви тўт па газ мәты верңан тын енумты ән питл.

Щи тумпи мирхотн путартсы, хуты интәм мет

сыры хотәт омәсты пәта мўвәт даясты ёха мәты питлйит. Щи тумпи округ мәшәң ёх рәпатая вўты вер олаңан поступсы йилпатсы. Хотәт йилпатты вер олаңан путар эвәлт уша йис, хуты тәнял округев луваттыин 361 хот тәса йилпатсы.

Округ дума 49-мит мирхотн Сўмәтвош па Нуви сәңхум районңан Арктической мўв олаңан путар вэс. Округ дума кәща Борис Хохряков лупас, ләлн щи районңана вән тәхет омәсты щира мўв мәсы ки, вет ол мәр щата мулды йм утәт верты мосл. Әл ширн мўв тайты питлы ки, округ кәщайтн юхды вўлы.

Путар хәншәс:
Людмила Гурьева

Арсыр мирѧт лѧхсѧңа вѧлты хѧтл

В. Багешева, В. Тарлина, С. Тарлина, А. Тарлин

Тѧм йисн щимѧщ ѧмѧңхѧтлѧт мослѧт, лѧлн арсыр мирѧт Россия мѧвевн ийха лѧхсѧңа, йма ат вѧсѧт.

Касум вошн тѧм хѧтл постѧты пурайн ѧмѧңхѧтлѧн арсыр ванлтупсѧт, шѧкщѧты тѧхет вѧсѧт.

Кѧлупн вошѧң мир пѧ-та «Мы силой единой сильны» немпи ѧмѧңхѧтл вѧс. Тѧм концерт пѧншум пурайн кѧща не Анастасия Гришина ясѧң тѧйс:

» Арсыр мирѧт лѧхсѧңа

вѧлты хѧтл пидѧ! Арсыр мир кѧтѧлн йма вѧлты пѧта мѧң ѧктѧщийдлѧв. И нумѧсн вѧлты па йха сыр-сыр мир лѧхсѧңа, йма вѧлты вер – щит мѧң мѧвев пѧта мет мосты вер!

Мѧң арсыр мирѧт хурамѧң якѧт па ариет вантсѧв па хѧлѧнтсѧв. Нявремѧт, кѧлупа йңхты ай пушхиет ар арисѧт. Тѧм ѧмѧңхѧтлѧн етнхотн хѧнты, рѧщ па сѧран арѧт арисыйт.

Щи тумпи Ас нопѧтты тылѧщ хѧлмит хѧтлѧн

Ас потты тылѧщ 4-мит хѧтлѧн Россия луват-тыйн арсыр мирѧт йха йма вѧлты пѧта лѧхсѧңа вѧлты ѧмѧңхѧтл постѧлѧт.

Россия мѧв луваттыйн «Искусствайт ат» вер лѧщѧтсы. Касум музей хуши щимѧщ етнхот верѧнтсы. Щи вѧйтѧнтупсы пурайн и нумѧсн верман вѧлѧт, муй вѧрн увѧс ѧх па Россия мирѧт йис вѧлупсы тѧм хѧтл вѧнта тѧты па тѧм хѧтлѧтн щи верѧт ушѧңа тѧйты. Ёмѧңхѧтлѧ юхтум хѧннехуѧтѧт па мойң ѧх пѧта пѧсан лѧщѧтсы.

Музей хота нявремѧт ѧңкилѧл-ѧщиѧл пидѧ юхѧтсѧт. Елена Кузнецова па Галина Бокова нявремѧт пидѧ хѧнты, сѧран па юрн юнтупсѧтн юнтсѧт. Итѧх хѧннехуѧтѧт, хуйтѧт, лѧңхасѧт, ай хурамѧң па ѧмѧщ сувенирѧт ѧнтсѧт.

Елена Федотова «Эхо войны. Письма из прошлого» ванлтупсы оѧѧңн путѧртѧс. Ар мир пидѧ йис пурайн, лѧл пурайн тѧп ийха кѧтлѧс-ман нух питты веритсѧв.

Киника лѧңѧтты хотн нявремѧт пѧта ищи мир-хот версум, тѧм ѧмѧңхѧтл оѧѧңн путѧртсум, муй

вѧрн щит питѧс па хутыса мѧң мѧвевн вѧлты арсыр мирѧт араттелн нух лѧл-сѧт па рѧт мувел, вурака ѧн мѧсѧт. Щѧлѧта юхтум ѧх ай хириет ѧнтсѧт па сѧк кѧрѧтсѧт.

2025-мит ол Ас потты тылѧщ 4-мит хѧтлѧн Россия мѧв президент ики Владимир Путин вѧн непек хѧншѧс. Щи непек хѧват ин шуши мирѧт ѧмѧңхѧтл Россия мѧвевн вѧн кер тылѧщ 30-мит хѧтлѧн постѧты питлѧ. Лыпѧт хойты тылѧщ 8-мит хѧтлѧн Россия мѧвевн вѧлты арсыр мирѧт рѧт ясѧңѧт хѧтл постѧты питлѧ.

Мириет, ѧмѧңхѧтл пидѧ! Россия мѧвевн сыр-сыр мир лѧхсѧңа, йма вѧлты щира! Муй вѧрн ин тѧм мѧң кѧтѧвн вѧлты питлѧв, щиты елды мѧң нявремлѧв вѧлты питлѧт. Арсыр мир кѧтѧлн йма па лѧхсѧңа ат вѧлѧт.

Путѧр хѧншѧс:
Светлана Рандымова

«Казымчанка» тѧхийн ариты неѧѧт

Йис пурмѧсѧт лѧвѧлѧт хотн «Искусствайт ат» постѧлѧ

Ханты рэт мирда әмәш вердал хайс

▲ Ф.С. Бондаренко

Арсыр мир күтн шимәш хәннехуятат вәлдәт, мәта ёх хұв мәр нәмлуйт па сәмн тайлуйт. Лыв вәлтәл мәр нюр хәсәт иты хәтләдәт, сыр-сыр ям па әмәш верәт рәт мирел пәта верләт па тўң па мосты әш алыдәт. Шимәш хәннехәя ханты ими Фёкла Семёновна Бондаренко вәс.

Тәм ванән «Торум Маа» йис пурмәсәт лавәлты хотн лұв пәтәла немасыя ванлтупсы верәнтсы. Вантә, лұв тәм ванән ләлн 80 тәл постәс. Фёкла Семёновна Нижневартонской район Аган кәрт эвәлт, шеңк апрәң па ешаң-күрәң хәннехуята вәс. Лұв ащел – Семён Галактионович Покачев, әңкел – Марина Антоновна Варьёган кәрт Казамкинәт рәт эвәлт вәс Мосл лупты, хути Фёкла Семёновна Инклетовәт йис рәт эвәлт йил. Инклетовәт 18-мит йис вәнты Аган юхан кимәлн вәсәт. Әхәт шив рұш хуятат юхәтсәт па дыв пұңдәлн хотәт омәссәт па щәта вәлты питсәт. Лыв күтәлн ләхсәңа вәсәт па щитәхи Аган кәрта немәтсәл.

Фёкла Семёновна вәлупсәл хұват вух лұңәтты неңа рәпитәс. Хән пенсия рұтьщәты мәнәс, рәт мирл йис

верәта катлуптыләс. Лұв унтасәлн Аган вошн йис пурмәсәт лавәлты хот версы. Әхәт щит Ремёслайт хота ләщәтсы, кәртәң вертутәң мир щәта әктәшийлты питсәт, ләлн сыр-сыр пурмәсәт ёнтты па па әмәш верәт ләщәтты.

Фёкла Семёновна Россия на-родной мастер нем тәп пенсия мәнмәл юпийн холумтәс, хән шу-ши мир верәт пида рәпитты питәс. 1989-мит олн лұв рәт вәнт шу-шийн немасыя вәнт кәрт ләщәтәс, шив туристәт юхтыйлты питсәт. Щәта кәртәң хуятләл пида музей тәхи пұншәт, әхәт арәң-якәң тәхи версәт па арсыр ёмәңхәтләтн па етнхотәтн яңхты питсәт. Фёкла Семёновна ямсыева рәт мирл йис верәт оләңән уша верты питәс, сыр-сыр ванлтупсәта па вән ёмәң-хәтләта яңхты. Лұв рәт ёхләл рәт лерәт оләңән айт кәншты питәс, хута опрашдал вәсәт па хушца Аган мұва юхәтсәт. Ханты пурмәсәт па ләмәтсүхәт ёнтты па верты олңи-тәс. Әхәт А.Н. Сидаш пида «Куклы и игрушки Агана» киника есәлсәңән, хута Фёкла Семёновна ёнтум па верум аканят оләңән хәншсәңән.

Еша вәс Нижневартонской район кәща Борис Соломатин нәтупсы унтасн музей пұңәлн вертутәң ёх пәта хотәт омәссәт, әхәт па щит иса Ремёслайт тәхия йис. Щәта дыв «Нань-Ёганские юрты» туристической тәхи версәт. Шив юхтыйлты мойң хуятат пәта дыв сыр-сыр ванлтупсәт па әмәш верәт ләщәтсәт. Мойң ёх ханты ләтутәтн лапәтсыйт па епләң шайн яньшләтсыйт.

Фёкла Семёновна йис верәта тәса вәнлтыләс па «Торум Маа» музейн верты семинарәта па мастер-классәта юхтыләс.

«Торум Маа» музейн научной тәхийн рәпитты не Р. Решетникова Фёкла Семёновна оләңән щиты путәртәс:

» Фёкла Семёновна каркам па апрәң неңа вәс, лұв әл әнт омсәс, иса пұш мулты верман хәтыләс. Лұв мұңева хәтл етты пеләк хәнтәт

вәлупсы па йис верәт оләңән путәртәс. Лұв хәнтәт хоттел ёх хушца сема питәс па мулты верты иса хошәс. Тәп хән пенсия рұтьщәты мәнәс, вәлши йис верәта катләсәләс. Ханты юнтутәт па юнтупсәт оләңән еслум киникайл хушци хәтл етты пеләк хәнтәт юнтупсәт па юнтутәт оләңән хәншман. Тәм киника хұват мұң интәм иши рәпитты па мира па няв-ремәта путәртты веритлұв.

Вухәл не Майя Макарова нә-мәлмәс, хутыса лұв Ф.С. Бондаренко пида вәйтаныләс, хән Развития образования институтн рәпитәс. Лұв путәртәс:

» Ма яма Фёкла Семёновна вәйтсем, хән лұв худна лыләңа вәс. Институтн мұң ванкұтлы рәт ясәт тәты учителят пәта курсәт верәнтсүв. Па щи курсәта вертутәң хуятат вохәнтсүв, ләлн лыв мул-ты мастер-классәт ат тәсәт. Ипұш Лаңки пос вошн вән әшколайн учителят пәта вәндтәты хәр лә-щәтсүв. Нявремәт әшкола хұват тывелт-тухелт әл щи хәхәлсәт, немәлт ясәң ән па сәщәс. Шив вертутәң ханты имет вохсүв, лыв ханты ёрнасладн, күр ләмәтсүхәлн яңхсәт, нюр ән елемәсәт. Щи хот йитәт, хута вәндтәты хәрәт тәсәт, нявремәтн тәдыева текнуптуман вәсәт. Әшкола нявремәт ванкұтлы Аган воша яңхсәт, щәта музейн рәпитты имет лывела ханты мир вәлупсы ванлтәсәт па йис верәт оләңән путәртсәт. Айлат ёха щи оләңән уша верты шеңк әмәш вәс. Щи верәт Фёкла Семёновна унтасн тўңширәңа тывсәт. Лұв щиты верәт ләщәтсәлә па имилад вәндтәсәлә, хути дыв ән па нәмәссәт елемәты муй па пәлты.

Тәм «Торум Маа» музейн верум ванлтупсийн Фёкла Семёновна хурәт, верум па ёнтум пурмәс-ләл, ишәкты непекләл, лұв олңәлн хәншум путрәт шивәдәты рәхл.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Ай ёрамат потты тыдӑшн 22-мит хӑтлӑн Ёмвош кимит ӑшколайн «Торум Маа» хуши рӑпитты увӑс хӑнты хӑ – Вячеслав Юрьевич Кондин па вухаль хӑ – Анатолий Николаевич Брусницин пила вӑйтантупсы вӑс. Лын китумтак ван путрӑт рӑш ясӑӑн хӑншты хуятӑн. Ши ӑшколайн 10-мит классӑн январьмат пила киникайт лӑнӑтты хотн «И разбудит нас с тобой май...» киника олаӑнн путӑртсӑнн.

Даль верӑт олаӑнн хӑншлӑт

А. Брусницин па В. Кондин

Вячеслав Юрьевич ястӑл:

» Ма тӑмӑш киника верты нумӑсн тӑнӑл сӑсн юхӑтсаюм. Тӑм пӑш 80-мит ола Вулаӑ Отечественной даль мӑнум ийс.

Ма мӑнум даль па СВО олаӑнн 11 лӑнӑтты ар хӑншман тӑйсум. Ши пурайн Анатолий Николаевич олаӑнн нумӑсн ши юхӑтсаюм. Лӑв иши Вулаӑ Отечественной даль олаӑнн лӑнӑтты арӑт хӑншман тӑйл. Ши пурайн Анатолий СВО даль

хӑрн вӑс. Мин тӑм киника верты ийха путрӑмӑсман.

Тӑм киникайн Анатолий хӑншум и шӑпн лӑнӑтты арӑт, кимит шӑпн па Вячеслав путрӑт шив пунсайт. Киника кӑтлупн дын ийха хӑншум «Я чувствовал кожей...» ван путрӑн вӑл. Щит Щаня Увӑс мувн вӑлы давӑлман вӑлум январьмат олаӑнн хӑншсӑнн. Лӑв Сергей немӑл вӑс, СВО даль хӑрн пӑратса.

Вячеслав ястӑл:

» 2019-митолн ащӑм ӑнтӑма ювум пурайн нумсӑм шӑнӑк давӑрт вӑс. Ши пурайн ши ма тӑмӑш лӑнӑтты арӑт хӑншты питсум. Имудты етн хӑнты арӑт ма щӑтьщӑсӑм олаӑнн хӑлӑнтсум. Лӑв Вулаӑ Отечественной даль пурайн колхоз председа-теля вӑс. Не хуятӑт бригадайн хӑл велпӑслуман вӑсӑт. Давӑрт пура вӑс. Ши юпийн ма «Рыбачки» лӑнӑтты ар хӑншсум.

Вячеслав январьмат тӑм путрӑл лӑнӑтсӑлдӑ. Щӑлта «Живой» па «Бессмертный полк» лӑнӑтты арӑт олаӑнн январьмат путӑртӑс.

Анатолий Николаевич Брусницин – СВО даль хӑрн ветерана вӑл. Щит вӑраӑн мевлӑл кӑт посн хурамтса. Анатолий Вулаӑ Отечественной даль олаӑнн ван путрӑт худна ӑш-

колайн вӑнлтылум пурайн хӑншӑс. Ши верӑт олаӑнн щӑтьщӑсӑм па аӑщӑсӑм путрӑт эвӑлт хӑлдяс.

Анатолий ястӑл:

» Ин тӑм СВО даль хӑрн вӑлмӑм пурайн ма иса рӑт мӑвӑм олаӑнн па ма январьмат, пилӑм олаӑнн нумсӑм шивӑлт пӑлы вӑс. Па ван путрӑт ши олаӑнн хӑншсум. Тӑп юхи юхӑтмӑм юпийн щӑта вӑлум лӑхӑслам олаӑнн, верӑт олаӑнн хӑншты ши питсум.

А. Брусницин «Мольбы» немуп ван путӑр щӑта хӑншӑс, ин па январьмат лӑнӑтсӑлдӑ. Ай ёхн даль верӑт олаӑнн иньщӑсса. Анатолий ястӑс, мӑтты лӑв аӑщӑщидал Вулаӑ Отечественной даль пурайн иши тӑта пӑратсайт. Ин па лӑв СВО даль хӑрн тӑхетн па тӑта вӑс.

Щӑлта лӑв «Август отмерил де-нӑчки», «Размышление у вечного огня» ван путӑрдал январьмат лӑнӑтӑс.

Тӑмӑш вӑйтантупсӑт йилпа ӑнумты ай ёха мослӑт, лӑлн ат вӑйтлӑт па ал юремӑлӑт, муй ширн Вулаӑ Отечественной даль па СВО даль хӑрӑтн ёх рӑт мӑвӑл сайн ухлал пунсӑт.

Путӑр хӑншӑс:

Наталья Краснопеева

Мойӑ кӑтӑн январьмат кӑтн. Н. Краснопеевайн верум хурӑн

Ханты йис путрәт пида рәпитл

Ай әрамәт потты тыләшн 15-мит хәтлән 1970-мит олн Прокопий Тимофеевич Тарлин Пәкәр кәртән сема питәс. Аңкиел – Анастасия Кирилловна Молданова – Ваньшавәт кәртәң ханты неңие вәс. Ащел па, Тимофей Иванович Тарлин, Пәкәр кәртәң хуята вәс.

Айтелн Прокопий иса Ханты ясаңан ащел па аңкел пида путәртәс. Щирн интәм хәтл вәнты ханты ясәл йма ши вәйтләл.

Тәк кәрт ашколайн вәнтлтыләс, щәта нивл класс етшуптәс. Йи ол Ваньшавәт кәртән вәнтлтылдмал. Имайл Анна Кириловна Молданова хуши вәлмал.

Айтелн ащел пида холуп вантты, хүд велпәсләты сәмәңа вәс. Алёша яйл пида ийха тәлн дыс омәсман па дыс вантман йңхсәңән. Шовәр, пойтәк лыса хойл, иса юхи тәлән.

Ашколайл етшуптумал юпийн Ёмвоша ГПТУ училищя вәнтлтылды мәнәс. Щәта еша вәнтлтыләс па юхи мәнәс. Ястәл: «Шеңк сәмәнн юхи ләңхасум».

Юхи юхәтмал юпийн Проняен ащелә нәтты питәс. Ши пурайн колхозн тәлн-лүңән хүд велпәсләты ех вән планәтн мийләсыйт.

Ши юпийн Сүмәтвош Леспромхоза рәпитты мәнәс. Пәкәр кәртәң ех бригада пида вәнт деляна тәхетн хот омәсты щира йохвәтсәт патүт йохверсәт. Хот омәсты щира павәртәт трактәрн Тәк кәрта йох эвәтты тәхия талдийлсайт. Щәта хот омәсты павәрта, сохләта эвәтсайт. «19 партсезд» немпи колхозн ши пурайн хәлум кәрт – Тәк кәрт, Устрәм па Пәкәр

кәрт йха вәсәт. Ши кәртәтн йилуп хотәт омәссайт.

Щәлта Прокопий Ваньшавәт кәрта вәлты щира мәнәс. Щәта па лүңән турн верман сүс вәнты рәпитәс. Ши пурайн «Победа» колхоз хуши ар мис, лов тайса. Кәтләм ол щиты рәпитәс па щәлта колхозәт йира питсәт. Мир рәпатайды хәшсәт. Прокопий Ёмвоша Рая упел хуши вәлты щира мәнәс.

Ай әрамәт потты тыләшн йртыңмит хәтлән 2000-мит олн Ас-угорской института технической отдела рәпитты вүса.

2004-мит олн Ёмвошн Югорской государственной университетн ясәң, история па культура институтн вәнтлтылдыт питәс. 2010-мит олн ши тәхел етшүптәслә. Нявремәт ханты ясаңа, литература вәнтлты вән непек еша холумтәс.

Прокопий Ас-угорской институт учёной ех хәншум непекәт киника кеши компьютера әктәс па хәншәс. 2005-мит олн увәс мир институтн йис путрәт, моньшәт, ёмәң арәт шавиты щира йилуп отдел верса. Щит аудио кассетаятн С.А. Попова, В.С. Волдин хәншум путрәт вәсәт. Щирн Прокопий Тимофеевич ши хәншум кассетайт эвәлт оцифровка верты питәс.

Щәлта па 2010-мит олн

П.Т. Тарлин. Н. Краснопеева верум хур

венгерской учёной не Е.А. Шмидт әктум аудио, видео кассетайт, хута касум ех, Ас күтуп хәнтәт, увәс хәнтәт диалектән хәншум ясәңәт, путрәт вәсәт, Ас-угорской института мәсайт. Щитәт эвәлт Прокопий оцифровка верәс. Тәм рәпатайл 2018-мит ол вүш вәнты ши версәллә. Ши луват вән архив Е.А. Шмидт ши таймал.

Тәм рәпатайл вермал мәр Прокопий ар хәнты йис путәр хәләнтәс. Щит Ваньшавәт кәртәң хәйңән Герасим Никитич Молданов, Алексей Ефремович Молданов арәт. Щәлта Пётр Иванович Юхлымов Пүпи як хот ёмәң арәт арийс. Константин Васильевич Новыхов арәң хә вәс, Юхәң кәртән сема питәс па ши юпийн Тәк кәртән вәс.

2012-мит ол вүш эвәлт Прокопий Тимофеевич КАМИС тәхия компьютера йис арәт, путрәт, ариты ех хурдал муйлалн хулыева шив пунләллә. Ләлн учёной па елды вәлты ай ех тәта йис верәт оләңән ат вантсәт па хәләнтсәт.

Прокопий Тимофеевич ин Пётр Иванович Сенгепов путәртум моньшәт вән непека пунләллә.

» Пётр Иванович моньшты моньшләл шеңк хүвәт, веткем щос мәр, тәхләт йртың щос мәр моньшәс, – лупәл Прокопий.

Ас-угорской институт учёной неләл В.Н. Соловар, В.Д. Гатченко пида йха киника хәншәт, щит «Промысловая лексика хантыйского языка».

Проняен ши киника вәнт войт, хәр войт велпәсләты мутрайт оләңән хәншәс.

Па и киника верәс, щит иши йис моньшәт, лүв Түкьякәң кәрт эвәлт вәлум хуят Геннадий Григорьевич Гришкин моньш непека пунәс.

Хәс вет тәл Ас-угорской институтн шавиты щира оцифровка ләшәтәс. Тәм хурасуп вән рәпата Прокопий ши верәс. Тәм институтн рәпитмал хүватн ар ишәк непекн мойдәса.

Тәм мосванән Прокопий Тимофеевич нәптәл ветьяң вет ола ши йис. Тәлаң еш, тәлаң күр, уяңа-пишәңа па елды вәла! Рәт ясәңен нумсәнән па сәменән тәе! Ищиты па елды така, каркама рәпита! Йм нумәс!

Путәр хәншәс:

Наталья Морозова

Вэйт дор тылдь 9-10 хатлһанһан Ёмвошн округ Ремёслайт хот хуца наука щирн мирхот вэс, мата ут верум пурайн арсыр кэртат-вошат эвалт юхтум ханнехуятат лув эвалт пурмасат эватты вандтасыйт. Ремёслайт хот кэца не Марина Кабакова (Молданова) пида вэйтантыйлсүв, иньщассэв, муй щирн рэпитл.

Йилуп щирн рэпата лэщатлум

М.В. Кабакова (Молданова)

Марина Викторовна, матты айкел түва, муй щирн тата кэца неңа йисән?

► Там таһия кэца неңа вэлты ма иса немудты хуятн ан па вохийлсыум. Хантата вэлумкэца неңев пенсияя манас, щипурайн ма арсыр мосты непекат ийха акатсум па касупсы верум таһия щитат маслам. Щалта манем вэйтты хэйтпа неңат, щитарпелак иса хантат, социальной сеть тахета ймкем арат йм ясаң китсат, лелн Ремёслайт хот кэца неңа ат пирысыум. Ма щиты ан нэмассум, хуы щипа арат ханнехэ ма йилуп рэпатаём пата ар йм айкел китл.

Щи вер пата кашаң ханнехэя тэп йм вуща ясчат тамхатл лупты вутыщалум.

Хан па наң тата йилуп рэпатайн Ёмвошн кэца не щирн рэпитты питсән?

► 2024-мит ол Ас потты тылдь 25-мит хатл вущ эвалт Югра мув округ вэн кэцаитн Ёмвош Ремёс-

лайт хот кэца неңа пирысыум па щипуш эвалт тата рэпитты щипитсум. Хан па тыв юхатсум, ймкем арат рэпитты тахи талтелн тата вэс. Вантэ, там тахийн вэлум кэца па лув пуляң рэтлал араттелн па тахетн лывела рэпатайт мушатсат. Щит пата ма талтелн хашум тахета йилуп ханнехуятат арсыр верат верты пата каншсум. Ин вутыщалум лупты, муй арат ханнехэ мунева па мосас, щипа арат тамхатл мушатсүв.

Ремёслайт хотн там кутн араттелн ма пилема 30 хуят арсыр вер тэса верл.

Мун хуцева па катра иты экспедиционно-выс-тавочной, организационно-информационной, исследовательско-творческой тахет вэллат па рэпитлат.

Щитахетшеңк хувнтата версыйт. Ма нэмаслум, лыв рэпата щирлал еша па хураса елды пелы лэщатты рэхл. Мун тата шеңк ланхалув, лелн Ремёслайт хотэв рэпата верлув амца па кашаң пущ иса мосман Югра

мув ханнехуятатн елды ат тайсыйт. Ханты мир верантты щирлув ал юремасыйт па елды пела айлат ехлувн ат тасыйт. Мет оланһан мун тата йис пурмасат лэщатты па лэматсухат хурамана ентты щират эвалт ищиты щинэмаслув, арсыр пурмасан па лэматсухат вандтупсат верлув. Щипуат унтасн, вантэ, округевн вэлты ханнехуятата вандталув, муй щирн катра пурайн хантат муй арсыр па мират йис пурайн Югра муевн вэсат, муй ииты вой па хул велпаслэсат, вуды ташат лавалсат, сырыс лавартан рэпата йма па вешката версат.

Ремёслайт хот кэца щирн юхатмен вущ эвалт мулты вэн пурмасан вандтупсат па вэйтантупсат алпа, тата лэщатыйлсән?

► Мун округев Ремёслайт хотн йм арат щимаш вэйтантупсы иса лэщатыйлсүв.

Щиты лыпат тылдьщ «Форум мастеров обских угров» тата версүв. Щит немасыя Мувтел шуши мират хатла юкантилсэв. Щипиньща ёманхатл пата «Тэса верантты ханнехэ» немуп пурмасан па лэматсухат вандтупсы пуншсүв. Катра щипавандтупсат кашаң ол мар ван хатлуп тылдьщ Ремёслайт хотн округ луватыйн ищиты лэщатсыйт. Тэп щипурайн, вантэ, тал эшат ймсыева верман ан па вэсат. Щимаш вер пата ар пелак ханнехэ тыв юхатты щир ан тайс. Округев Ремёслайт хотн рэпитты ханнехуя-

тат ймсыева нэмассат па ин лыпат тылдьщ «Тэса верантты ханнехэ» вандтупсы верты питсүв. Щиты там пущ 80-кем верантты хэ па не округ кэртат па вошат эвалт тыв юхтыйлсат па кутелн ар щиратн йма кэссат.

Лыв Нувисаңхум, Суматвош, Сэрханл, Нижневартовской па Нефтеюганской, Ёмвош районат па мун Ёмвошев эвалт вэсат.

Ин тата нын хуцана наука щирн мирхот вэс, тата мойң ех лув эвалт пурмасат эватты вандтасыйт. Щипмирхот, алпа, ищипын вужом нумаслан щирн там Ремёслайт хотн версаты?

► Антэ. Мун худна ан па нэмассүв щимаш мирхот мун вужом поступылув щирн лэщатты. Ал щиты Москва хон вошн ар пущ лув эвалт арсыр пурмас эватты ики Андрей Гаврилов пида вэйтантыйлсүв. Ймсыева уша версүв, лув шеңк тэса лув пида рэпитты веритл. Ма катра ищипантсум, мун ханты ехлув лув эвалт сыр-сыр пурмасат эватсат па щиперат пела иса немудты тыш ан па тайсум. Юхи хашум олтан уша версем, мун Югра муевн лув эвалт арсыр пурмасат эватты ханнехэ иса антэм. Щит пата Андрей Михайлович Гаврилов щиповхсүв, лелн лув мун округевн вэлты хэ ех па неңат веритты кемн лув пида ймсыева па тэса рэпитты ат вандтаслэ.

Путар ханшас:
Владимир Енов

Ханты газетая йилуп хуят рэпитты юхтас

Там йилуп йисн ханты ясцевн шимл хуят путартты па ханшты питас. Интам ай ханты кэртатн вэндат па айлат хан-нехуятат мултыкем рўщ ясаңан күтэлн путартлāt. Па шеңк эмāщ вәлдял, хән рәт ясцев вәйтты ханнехә шиваләлән.

Там ванән мўң «Ханты ясаң» газетав хуши ханты неңие Наталья Евгеньевна Краснопеева (Морозова) рэпитты юхтас. Лўв Пәкәр кэртән сема питас, аңкел ханты не, ащел рўщ хә вәсәң. Наталья Евгеньевна шеңк яма рәт ясәл вәйтләлэ па тәса ханты ясаңан путартл, па хәншәл.

Лўв Тэк кэртән нивәл-мит класс етшуптас па Ёмвоша педагогической училищия вәндтйылды мәнәс. Щи юпийн Ёмвошн ашколайн продлән-ной группа хуши воспитателя рэпитас.

Щәлта Петра хон вошн А.И. Герцен немпи педагогической университет етшуптас па Ас-угорской института вохсы, щәта научной щирн рәт ханты ясаң әхтйин рэпитты питас. Лўведа йис ханты путрәт па моньщәт ака-тты па непека пунты әмāщ вәс. Щи тумпи финно-угорской ясаңт уша верты немāщ хә В. Штейниц ақтум йис ханты ёх путрәт әхтйин рэпитас па щитат непека пунсәлэ.

Ешавәс Наталья Евгеньевна аспирантура тәхийн исторической наукайт доктор ими Н.В.

^ Н.Е. Краснопеева

Лукина хуши вәндтйылды питас. Лўв «Берёзовские ханты: этноисторический ландшафт» рәпата хәншты пирийс.

Щәлта Наталья Евгеньевна йис пурмәсәт давәлты «Торум Маа» тәхия рэпитты мәнәс. 2006-мит ол вўш эвәлт музейн наука щирн «Материальная и духовная культура северных (берёзовских, сынских) хантов в исторический период 20-21 века» вер әхтйин рэпитас. Там мәр округ хўваттйин ай кэртәта па вәнт шушета яңхәс па сыр-сыр йис пурмәсәт музея тәс, арсыр әмāщ хурәт верәс па путрәт хәншәс. Ищиты «История семьи в истории страны. След прожитой жизни» немпи хәт ванлтупсы ләщәтәс, хута увәс мўв хәнтәт рәт лерәт олаңан уша верәс.

Наталья Евгеньевна унтасн музейн «Тыләщ поры» әмāңхәтл постәты питсы. Лўв тәм әмāңхәтл олаңан мосты айт ақтәс, хутыса щит катра пурайн ханты кэртәтн верәнтсы, әхәт па вошн постәты

^ Вәнт вой велпәс хот пўңәлн, 2008-мит ол

^ Пәкәр карт

пәта тўнщирәңа ләщәтсәлэ. Мет олаң пўш «Тыләщ поры» әмāңхәтл «Торум Маа» музейн 2011-мит олн постәсы па ин тәм кашәң ол верәнтлы.

Интам кашәң ол музейн научно-практической семинарәт верәнтлйит, хута йис верәт олаңан путартлы па хутыса щитат тәм йилуп йисн тўнщирәңа ләщәтты, ләлн айлат ёх ши олаңан уша ат версәт па верты ат вәндтйылсәт. Наталья Евгеньевна ши мосты вера па ар әр па нумәс пунәс.

Лўв арсыр научно-популярной па краевед-

ческой есәлты непека́та хәншум путәрдал киты-ләс.

Мўң «Ханты ясаң» газетав па па арсыр газетайта па журналәта ханты па рўщ ясаңтн йис верәт па хәнты мирев культура олаңан айт хәншиләс. Ин лўв ищи тәта сўмәтвош хәнтәт пўтрупсыин хәншты питл.

Н.Е. Краснопеева ар ол тўнщирәңа па яма рәпитмал пәта сыр-сыр ишәкты непека́тн мойдылсы.

Непека́т хўват путәр хәншәс:
Надежда Вах

Тэнял ол сўсн Югра мўвн Мўвтел, финно-угорской писателят мирхот вэс. Ши пурайн муртәң хәйт па неңәт Ёмвошн хәщсәт па тәта рәпитсәт. Ар пеләк поэтәт па писателят округ хуца вәлты Нефтеюганск па Сәрханл вошәна мәнсәт па щәта арсыр әмәщ вәйтәнтупсәт ләщәтсәт. Ши киньща ма ши ёхләм хуца питсум па тывелт-тухелт яңхтәв щирәтн ар айкел, әкәтсум. Имудтыйн айкел вўюм ёх күтн блогера вәлты не Лилия Николаевна Широбокова мәнәма ликмәс, щитемн ма лўв пиләда путәртсум па иньщәссем, муй щирн тәм йисн рәпитл.

Блогера вәлты не

▲ Л.Н. Широбокова. В. Енов верум хур

Мәта тәхи эвәлт нәң финно-угорской писателят вәйтәнтупсыя юхәтсәң, муйсәр әмәщ па нәңәна мосты вер тәта шиваләсәң?

► Ма Удмуртия мўв Юк-шебодинской район Кекоран вошн хоттел хуятләм пилә вәлдүм. Мин иикем пилә китум-так удмуртской апрәң хуятәта лўңтәслүмн.

Муйсәр верәт пәта мўң хущева щимәщ вән вер тывәс? Мин хәлүм няврем енмәлүмн. Лыв худыева яма удмуртской ясәл тәйләт па юдн ищиты рәт ясәңән күтәдн путәртләт. Ши киньща мин хоттел ёхлүв күтн щимәщ поступсы вўсүв: юдн вәлман тәп иса удмурт ясәңән путәртты. Итәх пураитн мўң нявремлүв әшкола па садик хот эвәлт юхи юхәтләт па рўщ ясәңән путәртләт, мин ши щосн дывел ийлпа рәт ясәева керәтләлүв. Ма щиремн, вантә, мўң мирев ясәң

ищипа әл щиты юремәты ән рәхл.

Ма вәйтләм, хути юхи хәщум олн Интернет хуца арсыр айкел хәншлән?

► Ма рўщ щирн-ки лупты, щит социальной сеть тәхетн блогер неңа вәлдүм. Ши верем елпийн ма па «учитель удмуртского и английского языков» щирәтн Удмуртской государственной университетн Ижевск вошн вәндтйльсум па 2013-мит олн щитем етшуптәсем. Щәлта кәт ол мәр вошәң әшколайн айшәк классәтн английской ясәңа вәндтуман вәсум. Ши верәт тумпийн оләңмит класса вош хўватн и тәхия әктум удмурт нявремәт рәт ясәла па вәндтәсум. Әхәт, вантә, хоттел хуятәңа йисум па Кекоран воша иикем хуца вәлты мәнсум. Оләң пураитн ма ши вош әшколайн айлат ёх удмуртской ясәңа вәндтуман рәпитсум.

Хән па нявремәңа йисум, щит иса самозанятой не щирн Интернет «ВКонтакте» тәхийн рәпата мушәтсум. Ас потты тыләщ хәлмит хәтәдн Кекоран вош рўщәты хотн «Удмуртская дискотека» якты муй ариты тәхи ләщәтлүм. Вошәң хәннехуятәт щимәщ рәпата пәта мәнәма вухәт сухуптәләт. Щәлта сырсыр ёмәңхәтләт, мәта утәт удмурт мирн ин тәмхәтл вәнты порилайт, тәса верлүм.

Муй щирн нәң Интернет хўват хәннехуятәт пилә рәпитлән?

► Ма «ВКонтакте» тәхем хуца арсыр айкеләт хәншлүм, хута ма мирем хәннехуятәт удмурт ясәңән путәртты хушлүм. Шеңк ләңхалүм, ләдн әңкет-әшет нявремләд пилә ищиты кашәң пўш тәп рәт мирел ясәң елды ат тәсәт. Ши вер пәта ар пеләк айкел ма иса рәт ясәңән ләщәтлүм.

Муй щирн па ин тәм юхи хәщум пураитн нәң блогер не щирн рәпитлән?

► Юхи хәщум пураитн сырсыр мирхотәта яңхты питсум, хута ийха әктәшум хуятәт арсыр айкеләт верләт, муй щирн тәм күтн финно-угорской мирәта рәт ясәң, литература, вәлты-холты щирәт, культура верләд елды тәйты па немүлт щит эвәлт әнт юремәты. Ши вер пәта айкел әкәтлүм па «ВКонтакте» тәхем хуца хәннехуятәта тәса щитәт

нух хәншлүм.

Тәта мосванән хоттел ёхләм пилә Крым мўва рўщәты машинайн яңхсум па, юхи юхәтмевн, ма щиты блогтәхем хуши ши хәншсум: «Мўң – юдн!» Па щәлта еша илншәк щимәщ айкел удмурт ясәңән яма ләщәтсум:

«Ма ән па нәмәссум, хути мўң рәт мўвевн шеңк епләң йиңк тәйлүв. Йиңк ши мурта епләң па мўң кашәң хәтл щит карты тур хўват яньшлүв!»

Мўң ән па нәмәссүв, муй арат ям вер удмурт мирев культура пәта версүв!

Мўң ән па нәмәссүв, Ваня пухев хәлүм ар яма вәятл! Ваня – щит хәлүм ол лувата ювум пухем. Мўң ән па нәмәссүв, лўв удмурт ёх «Әш пўңәдн» ар вәйтләл! Мўң ән па нәмәссүв, Ваня яма Татьяна Куртукова «Матушка-земля» рўщ ар ариты веритл!

Мўң ән па нәмәссүв, ай пухиев мет мосты, мет сәмәңа тәйты арәл – щит Российской Федерация гимн! Мўң ән па нәмәссүв, Крыма мәнты пурайн па юхды йиты кемн Ваня пухев мўңева нәл щурәс километра мәр ши хәлүм ар ариты питл!»

Тәмәщ финно-угорской писателят вәйтәнтупсәт мосләт муй әнтә, муйсәр унтас дыв тәләт?

► Щимәщ вәйтәнтупсәт шеңк мосләт, ши унтасн мўң күтәвн арсыр айкеләт уша верлүв па әмәщ киникайт елды па хәншлүв!

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Пулңават вошн лекщитты неңа рәпитл

Тәм ол товийн ма Пулңават воша вўлең ёх ёмәңхәтлә яңхсум. Щәта хәнты не Айна Сязи пида вәтаңа йисум. Лўв 13-кем ол мәр пәльницайн лекщитты неңа рәпитл.

Айна Александровна 1989-мит олдн Пулңават вошн хәнты семьяйн сема питәс, щәта енмәс. Аңкел – Татьяна Ивановна Енова – 25 мултас ол турәх мәш лекщитты пәльницайн рәпитәс, интам рўтьщәл па «Увәс мўвие» якты-ариты тәхи кәщая вәл. Ащел – Александр Егорович Енов – хўл вәлпәсләты хә, ищи щи пәльницайн рентген-лаборанта рәпитл. Пидңән хәнты мир йис вәлупсы па йис верәт тәса вәлңән па щи вера Айна эвән вәндтәсңән. Айна хәнты арәт ариты вер пелы сәмәңа вәл, лўв «Увәс мўвие» тәхи неңәт пида Пулңават вошн арсыр ёмәңхәтләт пурайн арәт арийл.

Айна щи кўш рәт мир ясәң па йис верәт пелы сәмәңа вәл, тәп вәлупсәл пәнтәл аңкел-ащел иты хәннехә лекщитты вера мәслә. Ашкола етшуптумал юпийн лўв Пулңават вошн медицинской училищайн вәндтылдәс. Вулаң неспек ёша павәтмал юпийн щәта округ пәльницайн рәпитты питәс. Оләңмит оләтн имет лекщитты тәхийн рәпитәс. Щәлта оперативной лекщитты неңа рәпитты питәс па ин вәнты щиты щи рәпитл. Рәпатайл оләңән лўв щиты лупәс:

» Рәпатаём шеңк мосман тәйләм. Мўң, вантә, пәльницайн тохтурәт па арсыр отделенияйт кўтн мосты верәт тәлўв. Пәльницайн лекщитты мәшәң

▲ Айна хоттел ёхләл пида хәнты моньщәт лўңәтләт

хәннехә мулты тохтур ки мосл, мўң соращәк шив щи тохтур китлўв. Щәлта итәх тохтура сора машина мосл, мўң лўвела машина китлўв. Отделение мулты пуртәнәт ки мосләт, мўң шив аптека эвәлт пуртәнәт китлўв. Щимәщ оперативной лекщитты неңа рәпитлум.

Айна 2009-мит олдн икия мәнәс, щит хәнты хә Денис Олегович Сязи. Лўв Ямал мўвн Катравош хуща енмәс. Росгвардия тәхийн рәпитл, лўв СВО дала яңхәс, ин ветеран немн мәсы. Пидңән хәлум няврем енмәлдәңән. Нявремләл ищи рәт мир йис верәт, йис вәлупсы пелы сәмәңәт, щиты дыв аңкелн-ащелн енмәлдүйт.

» Ма хоттел ёхләм – щит ма пәтема мет вана тәйты ёхләм, кўтэвн иса нәтәсман вәллўв. Мин нявремлўв щиты енмәлдумн, дәлн дыв мир

пелы, рәт мир вәлупсы, йис верәт пелы сәмәңа ат вәсәт, – лупәс Айна Александровна.

Нявремләл хәнты щирн якләт па ариләт. Лыв «Мурхи сун» әкты-ариты тәхия яңхләт. Алексей па Милана атәлта па па нявремәт пида ариләт. Тәм ванән Милана па ариты нявремәт кўтн кәсупсийн нух питәс. Алексей па лухн хәтәтәдјаты вер пелы сәмәң. Кирилл пухл «бокс» секцияя яңхәл.

Сязи хоттел ёх арсыр кәсупсәтн кәсләт. Мет йм, хуты дын рәт ясәңән путәртләңән па нявремләл щи вера хушләңән. Лыв «Рәт ясәңән путәртлўв» кәсупсийн кәссәт па кимит тәхи холумсәт. Щи тумпи «Душа тундры» ёмәңхәтл пурайн лыв мойң хуятәта Пўпи як оләңән путәртсәт.

Айна Сязи арсыр кәсупсәтн кәсмәл пәта ар пўш ишәксы, тәп метвулаң мойлупсы лўв щирәлн – щит хән лўв Москва хон воша вулаң мирхота китсы. Лўв «Айлат шуши мирәт Вулаң далаңн нух питты вер оләңән» кәсупсийн кәсәс, нух питәс, щирн щи мирхота китсы. Москва вошн Увәс мўв, Сибирь па Дальний Восток шуши мирәт рәт ясәңәт па йис верәт давәлты щира стратегической сессия немпи мирхот вәс. Айна Александровна щи пурайн Тимофей Иванович Енов вән щатәщәщел оләңән путәр хәншәс, лўв дала пурайн тарма рәпитәс.

» Тәм мирхотн ма шеңк ар йилуп вер нумса пунсум. Ма уша версум, хутыса ин тәм йис щирн мосты верәт тәты мосл. Ма щәта рәт мирем, хотәң ёхләм, «Пулңават» тәхи оләңән путәртсум. Вән пәмащипа лупты мосл щимәщ мирхотәт дәщәтты хуятәта, мўң мирев пәта щит мосты мирхотәт, – лупәс Айна Александровна.

Тәм сўсн Сязи хотәң ёх Пулңават вошн ар нявремәң семьяйт кўтн кәсупсийн кәссәт па оләңмит тәхи холумсәт. Ма щиремн, шеңк йм, мўң мирев кўтн щимәщ апрәң айлат ёх вәлләт па дыв вәты верел нявремләла мәләт. Щирн мўң мирев йис верәт веккеши ән юремәдүйт.

Путәр хәншәс:
Надежда Рагимова

Ас потты тылӑш сухӑнты елпийн Россия мӱв луват-тыйн «Аңки хӑтл» постӑлы. Ши хӑтл лӑңхалум ар няврёмӑң аңки Наталья Станиславовна Аликова (Енгух) олаңан хӑншты.

Рӑт дерӑт олаңан путӑртты па хӑншты ки питӑн, хӱв вӱш эвӑлт олӑитты мосл. Касум кӑрт эвӑлт хуятӑт, ащем рӑтлам, мӱң мӱвев хӱват-тыйн арсыр вошӑтн вӑлдӑт. Наталья – щит ма апӑлнеңиём, рӑт ӑхлад пида Сӑрханл вошн вӑл.

Лӱв 1980-мит олн тӑнлуп тылӑш 2-мит хӑтлӑн Касум вошн сема питӑс. Аңкел-ащел вет няврём тайсаңан: и пух па нӑл эви. Аңкел – Мария Антоновна Енгух (Сенгепова), ащел – Станислав Александрович Енгух.

Икел Иван Николаевич Аликов Вӱтвош эвӑлт, лӱв рӑтлад юкан вӱлӑт давадман вӑсӑт па вӱлы тащн рӑпитсӑт.

Щит вӑн хӑнты семья, лапӑт няврём тайлӑңан. Вантӑ, няврёмӑт сора енумлӑт. Вӑн Настя эвие рӑпитты вӱша питӑс, тӑм лӱңан икия мӑнӑс, лын Москва вошн вӑллӑңан. Варвара па Михаил Сӑрханл вошн училищайн вӑнлтыйлӑңан. Вера эви Москва пӱңӑлн Щӑлково вошн училищайн кинолога рӑпитты пӑта вӑнл-тыйл. Ши тумпи Егор, Лида па Алиана хулна ӑшколайн вӑнлтыйлӑт.

Наталья па Иван ин «Сургутнефтегаз» тӑхийн Ватлор месторождения хуша рӑпитлӑңан. Наталья юлн ӑсмена сухӑнты пурайн арсыр верӑтн кӑпӑртӑл, лӱв яма тыйты

▲ Дхат-Юган кӑрт

▲ Аликовӑт хоттел ӑх

Сӑмӑң аңкие

хошл, хурамӑң сухӑт тыйл. Няврёмлад сӑмӑңа тайлӑлӑ, иса няврёмӑт пида ийха, муй юлн, муй ӑмӑңхӑтлӑтн.

Тӑп енмум мӱвел ӑн юремӑсӑл, ванкӱтлы шу-ши вӑнт кӑрта Дхат-Югана няврёмӑт пида яңхийл-лӑт.

Касумн вӑдман, Дхат-Юган вӑнт шушийн вӑсӑт, няврёмӑт рӱтыщӑты пу-райн кӑрта яңхсӑт. Лыв тӑм мӱвевн сема питсӑт па енумсӑт. Тӑта катра йисн вӑн щатьщащилӑл вӑсӑт.

Вера эвиел ая вӑл-малн ӑшколайн щимӑщ ям путӑр хӑншӑс:

» Дхат-Юган вӑнт кӑрт-тӑв Вӱтвош пӱңӑлн вӑл. Кашӑң лӱң пурайн мӱң щӑта воньшумут ӑкӑтлӱв: сӑвупсы, мӑрӑх, тохтӑң-вӑл. Ма ащем пида хӱл велпӑслӑты яңхлум. Ща-щем ищи мӱң пилӑва вӑл, щит Матрӑна Кирилловна Аликова, лӱв тӑп хӑнты ясаңӑн путӑртӑл.

Мӱң нӑл вӑнт кӑрт тайлӱв. Мет хӱв мӑр тӑл кӑртӑн вӑллӱв, мӱң хущева мет хӱв тӑл пура. Щӑлта

▲ Настя эвел мой пурайн

тови, лӱң па сӱс пурайн вӑлты тӑхет тайлӱв. Итӑх пурайн мӱң Вӱтвоша яңхийлӱв.

Вӑн щатьщащилӑл ӑнтӑма йисӑт, няврёмӑт па аңкилӑл-ащилӑл ям нумсӑт па тӑс верӑт елды тӑдӑт.

Наталья, нӑңена вӑн пӑмашипа ясаң китлӱв. Ши арат няврём енмӑлсӑн па хулыева тӱңширӑң па ям хӑннехуятӑта ат енумлӑт.

Настя, вӑн эвиел, аңке-ла вӱща ясаң тӑм ӑмӑңхӑт-ла китӑс:

» Мосты аңкие, «Аңки хӑтл» пида, нӑңена тӑп ям ясаң вӱтщӑлум лупты, сӑмӑңа нӑңен тайлӑв.

Тӑп аңкиет ай пушхиет енумты пурайн ӑн улӑт, итӑх пурайн сӑм йиңклӑл няврёмлад пида посылӑт.

Аңки хӑтл вӱраңан аңкиета вӑн вӱща па пӑмашипа ясаңӑт луплӱв. Тӑлаңа-уяңа няврёмлад пида вӑлаты! Найн-Вӑртӑн давадман ат тайлдый-ты!

Путӑр хӑншӑс:
Светлана Рандымова

Йис щирн вўлы сух эвэлт арсыр пурмәсәт ёнтты вєр

Васы мәнты тыләш олңитум пурайн хәлум хәтл, мәр «Торум Маа» музей хуца йис щирн вўлы сух ләшәтты па елды арсыр пурмәсәт ёнтты вәндтәты хәр рәпитәс. Шив Россия мўвев арсыр этнографической музейәт рәпатнекәт мойңа юхтыйлсәт па «Россия мўвев музейәт хуца вўлы сух па тынәң, войт пўнәң, сух эвәлт ёнтум пурмәсәт» мирхот ләшәтсәт.

Ши пурайн щәта вўды сух эвәлт арсыр ёнтум тўтщәңәт вәндтупсы вәс. Щит пўншум пурайн округ шуши мир вәлупсы лавәлман тайты уполномоченной нє Л. Алфёрова вўща верәс.

» Мойң ёха вәндтәты ләңхәлум, муй щирн «Торум Маа» музейн әнтә тәп катра пурмәсәт лавәлдыйт, щит тумпи щитәт верты вәндтәдыйт. Тәм вәндтәты хәр оләңән луплүм – йистелн увәс шуши имет хоттел, ёх оләңән нәмәсман арсыр хурамәң хошум ләмәтсухәт, кўр ләмәтсухәт па па мосты утәт ёнтсәт. Щит

вера лавәрт рәпата, – лупәс лўв.

Әхәт «Торум Маа» музей научной рәпатнек Р. Решетникова ай тәс, йистелн шуши мир Увәс мўвн вәлман вўлы сух эвәлт арсыр хошум ләмәтсухәт, кўра ләмәтты сух па па мосты пурмәсәт ёнтсәт.

» Катрайн хәнты, вухаль муй юрн ики ими вўюм пурайн мет сыры неңән ёнтум сәх, вейңәл, тўтщәң хир па па пўнәң утәт тәса нух вәнтәс. Тәп щит юпийн мой вєра ләшәтсы, – лупәс Раиса Германовна.

Г.Т. Шиянова вой сух пида рәпитты вәндтәл

Вєрәнтты имет Г. Шиянова (Ямал мўв юрн ими), А. Ярсомова (Сәрханл хәнты ими), М. Игишева (Касум хәнты ими) Ёмвошәң технолого-педагогической колледжән, арсыр искусствайта вәндтәты центр па па хуятәт вўлы сух пида рәпитты вәндтәсәт.

Галина Токчевна вўлы сух тәнләсты вәндтәс – щит щикўш лавәрт рәпата, тәп айдат эвета лўвела әмәш нётты вәс. Щит пәта немасыя тәнләсты карты, тўңк па ләнт мосл. Мойң ёх уша версәт, щиты ар щос тәнләсман нюки щитывәл. Щәлта нюкет эвәлт арсыр нюки вейт, хирәт, хәншет па па утәт ёнтты рәхл.

Касум кәртәң нє Мария Игишева вўлы сух эвәлт тўтщәң хир ёнтты па

щитн нюки, вўлы сух эвәлт арсыр хәншет хурамтәты вәндтәс.

Сәрханл мўв хәнты ими Альбина Ярсомова вәндтәс, муй щирн дыв хуцела вўлы сух муй нюки эвәлт нәврем, ими, ики пәта кўр ләмәтсухәт ёнтты мосл. Вәнтә, итәх нюкет – нувет, итәх нюкет немасыя наңк кар йиңкән кавәртлыйт, ләдн вўртыя ат йисәт. Елды кўр ләмәтсух ёнтлы. Нуви муй вўрты нюкет эвәлт хурамтәты щира арсыр хәншет эвәтлыйт.

Хәлум хәтл, мәр «Торум Маа» музея сот мултас хуят юхтыләс, 22 хуят вўлы сух пида рәпитты вәндтыләс, щирн дыв елды па хуятәт щит вєра вәндтәты питләт.

Путәр хәншәс:
Людмила Шульгина

Альбина Глухих (Уфимцева) әнтәма йис...

Югра мўвев вәтаң айкеләт әкәтты ими Альбина Сергеевна Глухих (Уфимцева) сәмл пўтыйлты вулдыс...

Ветьяң ол мултас лўв айкелләл, путәрләл эвәлт Югра мўвев хәннехуятәт уша версәт, муй щирн мўң округевн йилуп верәт тывләт, муйсәр тәхетн мўв илпи питы вуй муй газ вәйтсы па па мосты верәт оләңән... Округ шуши мирәт – хәнтәт, вухалят па юрнәт – тәм рўщ ими шеңк сәмәңа тайсәл. Вәнтә, лўв мўң мирлўв йис вәлупсы оләңән уша верәс, щит оләңән әмәш путрәт хәншәс. Щит тумпи мўң мирлўв суртәт оләңән «Новости Югры» округ рўщ газетайн хәншәс. Щит

лўңәтты юпийн кәщайт нўшайт тўңматты нётсәт. Альбина Глухих иса пурайн шуши мир дыв хуцела мойңа вохсәт. Хәнты лўв лупәс, округ шуши мир – щит вән вән ләхәсләл, щирн мирн лўв сәмәңа тайсы.

«Хәнтыясәң» па «Луима сәрипос» газетайңәлўвн рәпитты хуятәт па мўң непекңәлўв лўңәтты мир пәта щит вән шәк – мўң вән пилнецев вәтшәсәв... Мўң сәмлүв хошиләт. Лўв рәтләл па ләхәсләл луплўв – тәм лавәрт пурайн мўң нын пилана...

Мўң Альбина Сергеевна Глухих (Уфимцева) веккеши нәмман тайты питләв – муйсәр ям, нумсәң па мир пелы сәмәңа имия вәс...

▲ Рәпатнекәң турнат олаңан уша верләңән

▲ Нявремәт мойңа юхәтсәт

«Конда мәлңәт» тәхи мұв давалты рәпата олаңән

Тәм ол вәщ тыләщ 22-мит хәтлән «Конда мәлңәт» мұв-йиңк давалты тәхи 30 ола йис, щирн тәм тәхи кәщә не Татьяна Леонидовна Беспалова пида вәйтантийлсум па рәпатайл олаңән иньщәссем.

Уша йис, 1995-мит олн Россия мұвевн «Об особо охраняемых природных территориях» поступсы етәс. Югра мұв Советской район кәщайт имухты «Конда мәлңәт» немпи природной парк версәт. 2015-мит олн тәм тәхи олаңмит кәщә Леонид Фёдорович Сташкевич немн мәсы.

Щи тәхи ёх мұв-йиңк, вәнт давалты арсыр рәпатайт тәләт, щирн офис хуща 27 хуят рәпитл, кәт ики дая мәнсәңән. Тәм тәхийн рәпатнекәт Арантур, Пантур, Раңкитур па па мәлңәт па мұвәт вантман па давалдман тайләт. Сыры тәм тәхи 43 900 га тайс, 2022-мит ол вұш эвәлт – 63 730 га, щирн щәта арсыр тәхетн хотәт омәсман вәлләт, ләдн рәпатнекәт мосты рәпатайт ат версәт. Итәх хуятәт мұв-йиңк давалләт, итәх хуятәт кұраң па па войт пәта сул пунләт, итәх хуятәт тухлән войт пәта йох эвәлт тыхләт верләт, итәх хуятәт уша верләт, ләдн хәннехәйт мосты арат хұд ат велпәсләсәт

па воньшумут ат воньшсәт па па мосты верәт верләт. Тәм тәхи инспекторәт ванкұтлы хәтл мәрай нявремәт тайты хотәта, әшколайта йңхләт па эвета-пухәта мұв-йиңк давалдман тайты верәт олаңән путәртләт. Щи тумпи ванән вәлты кәртәт, вошәт муй па арсыр тәхет эвәлтмир «Конда мәлңәт» тәхи ванты щира мойңа юхтыйлләт.

» 1970-мит олаңн 12 щурәс вәнт вұды вәс. Щәлта тыв мұв илпи питы вуй кәншты ёх юхәтсәт, юхәт сәвәртты питсәт, щирн вұләт па мұва касәлсәт. 2000-мит олн «Конда мәлңәт» тәхев хұваттыин 120 вәнт вұды вәс, ин тәп 24 вой хәщәс. Лямыя, Ены, Окунёвой па Ах юхәнәтн яңкем йиңк вой вәл.

Мұң тәхевн «Тальниковое» немпи мұв илпи питы вуй вұты тәхи вәл, тәп дыв йилуп щирн рәпатайләт тәләт, мұвевән шәкәлман питы вуй вұләт. Мұң тәм тәхи кәщә ёхпила «Кашащтынепек»

хуща ёш посәт пунлұв. Вантә, «Конда мәлңәт» тәхев хұваттыин йис пуравұш эвәлт мұв илпийн 300 мултас тәхи вәйтсы, щитәт яма давалты мосл, – лупәс Татьяна Беспалова.

«Конда мәлңәт» тәхийн арсыр юханәт, пусләт, репәт вухаль ясәң немәт тайләт. Кәщә не лупәс, йистелн тәта Конда, Ләв юханән хонәңән вухаләт вәсәт, щит пәта вухаль немәт хәщсәт.

» Катрайн тәта вухаләт ар вұды тайсәт, щирн «Вұдең мәлңәт» нем хәщсәс. И мәлңәт хуща кәрәщ вәнши ёхум вәл, так вот пурайн вәншет, мәтты ки, арийлләт, щирн Эринтур (хәнты щирн ки лупты, щит Арәңтұр) немн пунсы. Мұң хущева щимәщ хурамәң немәт ар мәлңәт тайләт, – «Конда мәлңәт» тәхи кәщә не лупәс.

Т.Л. Беспалова ай тәс, мәтты ки, хұв йистелн мұң нәптев вәнты тәта хәннехуятәт ищи вәсәт. Вантә, археологәт уша

версәт – тәта йис хәннехә пәтәрух, лудпи па па тынәң кевәт лудас, щи пуравұш эвәлт мұв илпийн арсыр анәт, пүтәт па па утәт вәйтсәт. 1920-мит олаңн Арантур мәлңәт хонәңән ишимәщ нем тайты кәртвәс, тәта колхоз, няня верты хот, ай леккар хот па па мосты хотәт вәсәт. 1970-мит олаңн щи кәрт эвәлт мир па кәртәта муй вошәта касәлсәт. Ин катра хотәт хәщсәт, щәта Комсомольской лесхоз ёх рәпитман вәлләт-холләт. Щи тумпи йис «Нуви рәп» археологической вош вәл, щәта хәнты хұвн вухаләт вәсәт, щирн еллы «Вухаль кәрт» немн мәсы. Археологәт Яныга, Лямыя, Золотой, Раңкитур, Умытыя юханәт хонәңән мұв илпийн ищи вера катра кәртәт вәйтсәт. Ин щәта ванән вәлты кәртәт эвәлт мир воньшумутәт, тулхәт, нохрәт әкәтләт, юханәтн хұд велпәсләләт па рұтыщәләт. Юхи хәщум олаңн Советской район кәщайт щәта «Щел вух мәлңәт хұл» фестиваль ләщәтсәт.

Юхи хәщум артән «Конда мәлңәт» тәхи кәщә не Т. Беспалова лупәс, щиты щи еллы яма рәпитты питләт ки, йилпа арсыр вой аршәка йил.

Людмила Теткина
Хәнты ясәңа тулмащтәс:
Людмила Гурьева

Ими хилы па Кирнюлуп ими

Ими хилы щасел имийн вэлдәһән. Хүв вәсһән, хуйн вәйтла, ван вәсһән, хуйн вәйтла. Имудты хәтл Ими хилы лупл: «Щаща, мәнәм вера вәтләпи хәяң әхәл, вәтләпи хәяң нәл!» Камн йәхты питәс, вәлпәсдәты питәс. Питы нюхәс, вүрты нюхәс хәтл карн ал. Имудты хәтл щасел ими лупл: «Нәң, хилые, вүтлы ал мәнә, хот шәнш пәда. Шивелт ән рәхл йәхты».

Имудты хәтла йис, Ими хилы нәмәсл: «Муя щасем имийн шивелт әнт есәлсаюм? Ма йәхлум сәр, муй щәта вәл». Хот шәнш пәда мәнәс. Шәншел тохнеммал, әшәл хүват шәшмәс, хүв муй ван шәшәс, имудтыйн елды вантыйл, туңкәң лупас ай хотые эвәлт түт сүлтум етәл. Ими хилы шив мәнәс. Щухал ова нух хәңхәс, хәләнтәл хот лыпи пәды.

Хот лыпийн Кирнюлуп ими омәсл. Нарәс юх вүс, нарэсты питәс: «Рәң рәнәта рән, ров ровэта ровэта. Хәлүм тәл сүрты хор тәтал утн аттәды». Немәлт хүв әнтәм вәс, хәлүм тәл сүрты хор щухал эвәлт хот лыпия күрәң порәң күтн тәсы. Кирнюлуп ими ай щухры шәпиел адемәс, хор түр шәпи эвәтмәслә, ши юпийн ай пүла эвәтләслә, вән пүта мултсәллә. Кавәртәл хүват каврәс, пүншәл хүват пүншәс. Ими хилы щухал овн ваңкәр верәс. Щухал вүс хүват нюхи нух талдаты питәс пүт ов эвәлт. Әща әштәс-лә. Юхлы пәда хәләнтәл. Кирнюлуп ими нюхилад ана хондәллә. Нюхилад ана хонәс, деты, ешты ши питәс. Тәп лүв шүкдәл

елды шулемәсәт. «А-ха-ха-ха, – лупәл, – сыры кәт тәл сүрты хор щәртыйдсем, яма тәрумсаюм. Интәм хәлүм тәл сүрты хор щәртсем, ән тәрумсаюм. Сәр па щос нәл тәл сүрты нух щәртлөм».

Ими хилы щухал ов эвәлт ил вухләс, шәншиел тохнеммал, әш хүват юхи шәшмәс щасел ими хуша. Юхи юхтәс. Щасел лупл: «Нәң, хилые, муя щиты вәлдән. Катра щиты ащевәлты тәхийн ин вәттал атум». Ими хилы лупл: «Та щикем вер».

Холәс, вәләс, хәлэвәта йис, семн пүтләһән хәтлуптәс. Ищи әшәл хүват па мәнәс. Хүв шәшәс, ван шәшәс. Ищи туңкәң лупас ай хота па ши юхтәс. Щухал ова нух хәңхәс. Юхлы хәләнтәл. Кирнюлуп ими щәртәл: «Рәң рәнәта рәнәта, ров ровэта ровэта. Нәл тәл сүрты хор тәтал утн аттәды». Немүлты хүв әнтәм вәс, щухал ов эвәлт күрәң порел сыйл күтн юхлы темтүмтәса. Кирнюлуп ими ай щухры шәпәл адемәс, хор түр шәп эвәтмәслә, хор нюхел ай шүка эвәтләслә, вән пүта мултсәлә. Ими хилы ваңкар вүс. Щухал ов эвәлт пәталдаты питәс нюхел. Нюхи нух талдәс, әща әштәс. Юхлы хәләнтәты питәс. Кирнюлуп ими нюхилад ана хонәс, деты ешты ши питәс. Лүв шүкдәл елды шулемәсәт. «Аха-ха-ха, хәлүм тәл сүрты щәртыйдсем тәрумсаюм, ин тәм нәл тәл сүрты хор ән тәрүмсаюм. Идәмпи тум кәртән вәл Ими хилы, лүв ант пәды апәрләл, нюхийн әнт ши тәрүмлаюм. Хәлэвәт сәт лүвәл щәртлөм», – щиты ястәс.

Ими хилы щухал ов эвәлт ил вухләс, юхи шәшмәс. Юхи юхтәс, щасел имия тәс вуяң нюхи. «Ай-я, хилые, муя нәң щиты вәлдән. Ащевәлкен щиты вәлмел тәхийн, ин вәлтәл атум!» – лүв ястәс. Ими хилы щасел ими пәда: «Хәлэвәт хәтл Кирнюлуп ими мәнәм щәрты питл». Щасел ими лупәл: «Хәтл тәлн ши луплөм, нәң тухи ал мәнә! Ин ши вәлүм вүшен».

Ими хилы холәс, вәләс. Хәлэвәта йис, Ими хилы юха йирсащәс, турн келән, варәс келән. Имудтыйн хәлдәлз, Кирнюлуп ими щәртәл сатыл: «Рәң рәнәта рәнәта, ров ровэта ровэта. Ими хилы тәтәл утәтн ат тәды, алтәл утн ат алды». Немәлты хүв әнтәм вәс, Ими хилы пуремәсы, юхәл муялн ши тәды. Хотә тәсы Кирнюлуп ими щухал ов эвәлт лыпия. Кирнюлуп ими нух долюмтәс, ай щухры шәпәл адемәс. Ими хилы түр шәп эвәтты вүтши-ләс. Ши күтн Ими хилы нөхемиләс, мохемиләс, ващ йинтупа йис, тәпәр күта ил керийс хот хәрия. Кирнюлуп ими сонтумәс, пирматыйс кәншты. Пиләң тәпәр вәятл, яха пундәл-лә, пилды тәпәр вәятл, юхи лавемәллә. Хүв кәншәс, ван кәншәс, ешл па

вевды йис, күрәл па вевды йис. Нухвүлдыйс, нурела мәнәс, ил уләс. Вуюмса Кирнюлуп ими.

Ши юпийн Ими хилы нух долюмтәс хот хәры эвәлт, Кирнюлуп ими на-рәс юх адемәс, ким етәс, ел хәхәлмәс. Юхи юхтәс щасел ими хуша. «Щаща, – лупәл, – ин тәм ма Кирнюлуп ими щәртлөм». Ими хилы нарэсты питәс: «Рәң рәнәта рәнәта, ров ровэта ровэта. Кирнюлуп ими тәтәл утн ат тәды, алтәл утн ат алды». Кирнюлуп ими наңка йирсащәс, наңкәл муялн хуремәсы. Ими хилы ов елдия тәсы. Ими хилы ким етәс, түт левум ай даймиел адемәс, Кирнюлуп ими ух пәтәл эвәлт пәлка сәвәр-мәслә. Тәрма хоюм, мұва хоюм вән түт әләс. Кирнюлуп ими түта әлсәллә. «Хәнты хәнты нөңие хәнты хәие йисәң тәрүм тывтыйн щимәщ үкшум щимәщ атум ал вәл». Ими хилы ши шүнял холәлн щасел имийн вәлдәһән.

Моньщ хәншы Полна-вәт кәртән 1935-мит олн лыпәт хойты тыдәщ 1-мит хәтлән Данил Тарлин эвәлт В.К. Штейницән В. Цальцберг пилә

Мосты ширн моньщ ләщәтәс:
Наталья Краснопеева

▲ А.П. Рандимов.

Лўв сема питас Помут кэртан 1931-мит олн. Ай вўш эвэлт ащел пида вэнтиты яңхилдас, вўды давдлты вера вэнтдасы. Сора

Вэлупсы тўң пэнтлэ

Ешавэл Советской Армия па вўды давдлты ёмэңхэгл пил. Там кэт ёмэңхэглдэнан мосл вэн вўща ясаң китты Андрей Павлович Рандимова.

мэнсэ ая вэлум олдал. Ашколайн вэнтдасы, эхэ армия вўсы, Германия китса служитты. Па йиңкэ па мўв йирн ванкўтды хэнт пухие лўв энмум хурамэ, вэнтэ мўвл вэлума питийл.

Служитмал юпийн Андрей Павлович юхи аңкел-ащел хуца юхтас. «Казымский» совхозн вўды ташэнт рэпитты питас. Лўв имел Варвара Яковлевна ищи лўв пидала сухнюр ёнтман, летут кавэртман таш кэртэнт вэс. Таш кэртэнт иса 30-кем ол вэсэнт. Лын энмэлсэнт вет январем. Мет вэн пухэнт Петя, ин там пурэйн Московской областн Советской Армиян мўвев давдл-

ман вэл. Армия вўтал елпийн Касум ашкола етшуптас, совхоз эвэлт Омской ветеринарной института китийлса вэнтдидты. Ин Петя Рандимов «Казымский» совхозн юхлы давдла. Юхэттал юпийн таш кэртэнт вўдэт ямэ-ман тохтура рэпитты пил.

Андрей Павлович ин пенсия питас, Касум вошн вэл.

Ёмэңхэгл пида нынэ, тэлаң ёш па тэлаң кўр.

Е. Вожакова

«Ленин пант хуват» газета,
1988-мит ол, 20 февраль,
№ 8 (2101)

Каркам ими

Касум мўвн вэл Татьяна Тихоновна Тебетева. Лўв сема питас Октябрьской районэ, 14 тэл вўш эвэлт Киров колхозн питас рэпитты. Щирн вэс шэкаң 1941-мит ол, хэн икет дала мэнсэ. Там неңие хўл велпэслас.

Щэлта 1955-мит олн колхоз кэщя пириша. Вэлмал хўват Татьяна Тихоновна яма рэпитас, ши пата ар мевл посн мойдасы: Лўв тайл «Знак почёта», Трудовой Красной Знамя орденэнт, ар медаль.

Октябрьской районэ рэпитас 1968-мит ол вэнта. Ши пурэйн вэн совхозэ верты питсийт па колхоз вўдэт тураса пилсэнт. Щирн Татьяна Тихоновна нумэс верэс: па тэхия вўдыдал пида касэнт. Щиты ши вўдең эхэлн лўв юхтас Касум мўва, Касум вошн рэпитты питас. «Казымский» совхозн вухсарэнт энмэлдас.

Айшака вэлум пурэялн ком-

сомол рэпатая вўянтыдас, вэс комсомол райком неңа. 1953-мит олн партия нартупа питас, партия райком неңа па вэс. Ар пўш Татьяна Тихоновна вэс кэртэнт па районной Совет депутата.

Иса тэхетн яма рэпитас. Ин лўв пенсия мэнас. Тэптам ими юлн хэн омэсл. Лўв вўды тайл, тэлн вўдең эхэлн яңхэл, сўс па лўң пурэйн мотор хопн воньшумут воньшман, хўл каншман яңхэл. Тэс па апрэң ёшуп не Татьяна Тихоновна, хэн юлн омэсл, ёнтэсты вер тайл, хэнт ёрнэсэ, хирэнт, сэхэнт ёнтэл, хурамэ хэнт ванышэсты па ёнтты мет сэмэң.

Ин лўв Касумн ветеранэ советн

▲ Т.Т. Тебетева

вэл, айдат ёх па январэмэ пида вэйтэнтыйл.

Т. Выдинова

«Ленин пант хуват» газета,
1987-мит ол, 30 октябрь,
№ 43 (2084)

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№21 (3681), 06.11.2025

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-17-52 (д.502)

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-17-52 (д.503)

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д.510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Печатный Мир г. Сургут»,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж 2166 экз.

Заказ 4549

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.